

prof. Andrzej Gładysz¹ z upoważnienia ZG PTEiLChZ,
dr Weronika Rymer¹, Dorota Ordon²

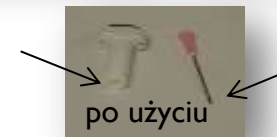
Implementacja dyrektywy unijnej 32/2010/UE
(przeciwdziałanie ryzyku ekspozycji zawodowej
ostrym narzędziem)
w Polsce – korzyści i ograniczenia

1. Katedra i Klinika Chorób Zakaźnych, Chorób Wątrobę i Nabytych Niedoborów Odpornościowych UM we Wrocławiu
2. On Board Public Relations – ul. Wolska 88, Warszawa

Zamiast wstępu - przykłady z życia

na podstawie wyników pracy doktorskiej W.Rymer „Ocena ekspozycji na materiał potencjalnie zakaźny (HIV/HBV/HCV) w kontekście podjętych działań profilaktycznych”

- Igła po nakłuciu palca (pomiar glikemii, pobieranie krwi włosniczkowej do oznaczenia gazometrii) → **6,38%** zakłuć wśród ekspozycji zawodowych medycznych (n=235)

- Igła nieznanego pochodzenia (nieznany pacjent źródłowy):
  - personel lekarski – 1,45% przypadków
  - personel pielęgniarstwa – 10,69% przypadków
  - personel niższego szczebla (salowe, sanitariusze) – **80,65%** przypadków

Postęp technologiczny dotyczy również podstawowego sprzętu medycznego. Siłą rzeczy prędzej czy później nowe rozwiązania zostaną prowadzone w większości placówek opieki zdrowotnej.

Czy zatem potrzebne są nam aż rozwiązania prawne?

Przykład – walka z zakażeniami szpitalnymi

Co widzą eksperci...

- **Zyski:**

- Skrócenie czasu hospitalizacji pacjentów → **mniejsze koszty**
- Mniejsze nakłady finansowe na drogie terapie zakażeń alert-patogenami → **mniejsze koszty**
- Mniejsze ryzyko pozwów sądowych → **ograniczenie niepotrzebnych wydatków na opłacenie kar** → **dobry wizerunek placówki** → **lepsze kontrakty**

Co widzi zarządzający placówką służby zdrowia...

- **Straty:**

- Więcej badań mikrobiologicznych → **wydatki**
- Zwiększenie zatrudnienia → **wydatki**
- Zatrudnienie epidemiologa → **wydatki**
- Zakup sprzętu do sterylizacji → **wydatki**
- Zwiększenie liczby sprzętu medycznego (ze względu na czas potrzebny do sterylizacji) → **wydatki**

Przykład – walka z zakażeniami szpitalnymi

c.d.

- **Jak często w analizach ekonomicznych ZOZów ujmuje się po stronie zysku zaoszczędzone kwoty?**
Zwykle ujmowane są tylko wydatki.
- **W Polsce dopiero zmiana przepisów,** ujęcie problematyki zakażeń szpitalnych w ustawie o chorobach zakaźnych z 2001 r. (i następnych) oraz ewentualne sankcje z niewypełnienia obowiązku wpłynęło na stopniową poprawę w zakresie zakażeń szpitalnych (choć nadal w wielu placówkach sytuacja daleka jest od ideału).

DYREKTYWA RADY 2010/32/UE

z dnia 10 maja 2010 r.

w sprawie wykonania umowy ramowej dotyczącej zapobiegania zranieniom ostrymi narzędziami
w sektorze szpitali i opieki zdrowotnej zawartej między HOSPEEM a EPSU

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

HOSPEM – Europejskie Stowarzyszenie Pracodawców Szpitalnictwa i Opieki Zdrowotnej
EPSU – Europejska Federacja Związków Zawodowych Służb Publicznych

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ZDROWIA¹⁾**

z dnia 6 czerwca 2013 r.

w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu prac związanych z narażeniem na zranienie ostrymi narzędziami używanymi przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych²⁾

Rozporządzenie MZ

zalety i ograniczenia

- **ZALETY:**

- Dodatkowy nacisk na bezpieczeństwo pracowników zatrudnionych w zakładach opieki zdrowotnej (poza zapisami w Kodeksie Pracy dotyczącymi BHP)
  - Narzucenie pracodawcy konieczności organizacji miejsca udzielania świadczeń zdrowotnych w sposób umożliwiający zminimalizowanie lub wręcz uniknięcie narażenia
  - Wdrożenie odpowiednich środków profilaktycznych (w tym uwzględniających organizację i warunki pracy oraz czynniki psychospołeczne)
  - Zapewnienie optymalnych środków ochrony osobistej i szkoleń
- Informacja zwrotna dla pracowników (udostępnianie raportów), konsultacja w sprawie poprawy procedur medycznych z tymi, którzy je wykonują.
- Analiza zdarzeń ekspozycji
(ALE! Zapisy tylko dotyczą tylko zranień, brak informacji o innych formach ekspozycji na materiał biologiczny potencjalnie zakaźny)
- Zapis o możliwości wykorzystania uzyskanych danych w opracowaniach naukowych

Rozporządzenie MZ zalety i ograniczenia

- „§.1.1. Rozporządzenie określa warunki bezpieczeństwa i higieny pracy przy wykonywaniu prac związanych z narażeniem na zranienie ostrymi narzędziami używanymi przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych przez podmioty wykonujące działalność leczniczą.”
  - **Zalety:** rozporządzenie obejmuje szerszą grupę pracowników niż tylko lekarzy i pielęgniarzy, niezależnie od formy zatrudnienia, w tym uczniów/studentów/praktykantów
  - **Ograniczenia:** Czy rozporządzenie obejmie pracowników zatrudnionych w służbie zdrowia, ale nie podmiotach prowadzących działalność leczniczą (np. w domach opieki)?

DYREKTYWA: „Art.1.(...) zapobiegania zranieniom ostrymi narzędziami w sektorze szpitali i opieki zdrowotnej.”

Rozporządzenie MZ

zalety i ograniczenia

- § 11: *”pracodawca, nie rzadziej niż raz na 6 miesięcy sporządza **raport** o bezpieczeństwie i higienie pracy w podmiocie leczniczym w zakresie zranień ostrymi narzędziami przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych”*
- § 4 pkt.4: *„**analizuje raport**”*
- **Zalety:**
  - Rzetelna analiza powinna wskazać „punkty krytyczne” rzutujące na ryzyko występowania ekspozycji
  - przełożenie na:
    - poprawę procedur
    - poprawa struktury stanowiska pracy
    - wprowadzenie bezpiecznego sprzętu
    - szkolenie pracowników

Rozporządzenie MZ

zalety i ograniczenia

- § 11: „*pracodawca, nie rzadziej niż raz na 6 miesięcy sporządza **raport o bezpieczeństwie i higienie pracy w podmiocie leczniczym w zakresie zranień ostrymi narzędziami przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych**”*
  - § 4 pkt.4: „*analizuje raport*”
  - **OGRANICZENIA:**
„świadczenie zdrowotne - działanie służące profilaktyce, zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu lub poprawie zdrowia oraz inne działanie medyczne wynikające z procesu leczenia lub przepisów odrębnych regulujących zasady ich udzielania” [Ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych; Dz.U.2008.164.1027 z późn zm.]
- Czy przypadki zakłóć salowych/sanitariuszki będą podlegały raportowaniu i analizie?**

DYREKTYWA: „*Pracownicy: wszystkie osoby zatrudnione przez pracodawcę, w tym stażyści i praktykanci zaangażowani w świadczenie usług i działalność mające bezpośredni związek z sektorem szpitali i opieki zdrowotnej.*” – tekst ogólny

Rozporządzenie MZ

zalety i ograniczenia

- § 11.2, podpunkt 3: *”raport zawiera (...) analizę okoliczności i przyczyn zranień, ze szczególnym uwzględnieniem ich przyczyn systemowych”*
- **OGRANICZENIA:**
  - zapis niejasny bez znajomości tekstu dyrektywy, „skrót myślowy”
- **Co w sytuacji, gdy analiza wykaże błąd pracownika?**
  - Przerzucenie kosztów postępowania profilaktycznego na pracownika?
  - Jak pracownik ma udowodnić że pośrednią przyczyną wystąpienia błędu było przeciążenie pracą (czyli winę pośrednią ponosi pracodawca)
- Ryzyko spadku zgłaszalności ekspozycji w obawie przed „szykanami”.

DYREKTYWA: Klauzula 4:Zasady, punkt 11: „**Promowanie kultury polegającej na unikaniu obwiniania. Procedura zgłaszania wypadków powinna koncentrować się raczej na czynnikach systemowych, a nie poszczególnych błędach.**”

Rozporządzenie MZ

zalety i ograniczenia

- **Brak jasnej informacji dotyczącej podziału zadań**
(w przeciwieństwie do problematyki zakażeń szpitalnych, w przypadku których ustawa jasno określa skład, role i zadania komitetu i zespołu ds. zakażeń szpitalnych.)
- **Czy pracownik BHP ma odpowiednie kompetencje do opracowania procedur medycznych (np. pobierania krwi)?**
- **Wydaje się, że problematyką ekspozycji pracowników na materiał biologiczny powinien się zajmować wspólnie zespół specjalistów** w składzie (co najmniej): pracownik BHP, lekarz medycyny pracy i epidemiolog, w porozumieniu z przedstawicielem pracowników.
Życiowe doświadczenie wskazuje, iż istnieje duże ryzyko, że przy braku jasno określonych funkcji i zadań, realizacja niniejszego rozporządzenia nie przyniesie oczekiwanych efektów.

Jest rozporządzenie czy powinna być ustawa?

- Realizacja rozporządzeń w praktyce – przykład:
  - Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 03.01.2012 r. w sprawie wykazu czynności zawodowych oraz zalecanych szczepień ochronnych wymaganych u pracowników, funkcjonariuszy, żołnierzy lub podwładnych podejmujących pracę, zatrudnionych lub wyznaczonych do wykonywania tych czynności ; Dz.U.2012.40

	występowania zachorowań na kleszczowe zapalenie mózgu.	
9	<u>Czynności związane z bezpośrednią stycznością z osobami przyjeżdżającymi z obszarów występowania zachorowań na błonicę lub związane z wyjazdami na obszary występowania zachorowań na błonicę.</u>	Szczepienia przeciw błonicy.
10	Czynności związane z diagnostyką wścieklizny u zwierząt, praca	Szczepienia przeciw wściekliznie

Czy lekarze i pielęgniarki w Polsce mogą mieć styczność z osobami chorymi na błonicę?

Kiedy pracodawca proponował Państwu szczepienie przeciw błonicy?

Rozporządzenia dot. szczepień pracowników wydawane są od 2003 r.

Co może przemówić do pracodawcy za wdrożeniem zapisów rozporządzenia?

Akty prawne?

Aspekty finansowe?

Dyrektywa Artykuł 2

Państwa członkowskie określają sankcje za naruszenie krajowych przepisów ustanowionych na podstawie niniejszej dyrektywy. Sankcje te są skuteczne, proporcjonalne i odstraszające.

Koszty postępowania poekspozycyjnego

Wydatki na profilaktykę

- To przede wszystkim wyższe ceny bezpiecznego sprzętu medycznego i koszt środków ochrony osobistej
- Pozostałe działania profilaktyczne (np. opracowanie procedur, szkolenia) – w ramach obowiązków zawodowych

Wydatki związane z narażeniem pracownika

- **Całkowity koszt postępowania poekspozycyjnego w przypadku konieczności wdrożenia profilaktyki zakażenia HIV i HBV może sięgać nawet ok. 7000 zł.**
- Zwiększenie wysokości składki wpłacanej przez pracodawcę na fundusz pracowniczy – jeśli u pracownika zostanie stwierdzona choroba zawodowa
- Kara finansowa (zgodnie art. 283 KP za nieprzestrzeganie przepisów lub zasad bezpieczeństwa i higieny pracy (...)) od 1000 do 30000 zł. Karę nakładają organy kontrolne (np. Inspekcja Pracy lub Inspekcja Sanitarna).
- Pozwy pracodawców przez pracowników.

Podsumowanie

Podręcznik Dobrych Praktyk

„Prewencja ekspozycji zawodowej personelu medycznego”

- Inicjatywa mająca na celu sprawdzenie statusu implementacji przepisów zawartych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 6 czerwca 2013 r.

W imieniu Polskiego Towarzystwa Lekarzy Epidemiologów i chorób zakaźnych wysłaliśmy listy do wybranych dyrektorów szpitali z prośbą o udostępnienie informacji na temat „dobrych praktyk” w zakresie prewencji zakłuć ostrymi narzędziami, które zostały wdrożone i są realizowane w ich placówkach.

Listy wysłaliśmy do 28 szpitali na terenie całej Polski

Do tej pory otrzymaliśmy:

- 10 pełnych i wyczerpujących odpowiedzi
- 11 zapewnień udzielenia odpowiedzi
- 1 zaproszenie do osobistego zapoznania się z praktykami w Szpitalu Uniwersyteckim w Bydgoszczy

W listach zapytaliśmy:

- 1) Kto jest odpowiedzialny za realizację przepisów rozporządzenia w Państwa szpitalu?
- 2) Jakie procedury z tym związane posiadają Państwo w swoim szpitalu?
- 3) Czy przygotowują Państwo wewnętrzne raporty? Jakie dane one zawierają?
- 4) Jak wygląda system wdrażania?
- 5) Czy pracownicy mają dostęp do działań poekspozycyjnych i odszkodowawczych?
- 6) W jaki sposób dokonują Państwo oceny ryzyka zranienia?
- 7) Czy w Państwa placówce istnieje system szkoleń w zakresie postępowania i zgłaszania zranień?
- 8) Czy posiadają Państwo specjalistę dedykowanego programowi?

Co dalej?

- Dzięki uzyskanym danym będzie możliwe stworzenie publikacji zawierającej zbiór dobrych praktyk w zakresie prewencji zranień i zakłuć ostrymi narzędziami oraz wytycznych prawidłowego postępowania poekspozycyjnego.

Zapraszamy Państwa do wzięcia udziału w projekcie i podzielenia się doświadczeniem, które będzie stanowiło wzorzec dobrych praktyk dla wszystkich szpitali w Polsce.

- Przeanalizujemy wszystkie uzyskane odpowiedzi oraz wykorzystamy je do stworzenia publikacji, która ma przyczynić się do poprawy bezpieczeństwa personelu medycznego.

Kontakt:

Andrzej Gładysz

andrzej.gladysz@umed.wroc.pl

Dorota Ordon

dordon@onboard.pl

Małgorzata Siewierska

msiewierska@onboard.pl